

“TARIMSAL ÖĞRETİM”

Türkiye’de Tarımsal Eğitim ve Öğretim’in 168. Yılı Üzerine*

Feyzi UĞUR¹

¹ ÇOMÜ Ziraat Fakültesi, 17020, Çanakkale.

Sorumlu yazar: fugur@comu.edu.tr

*: 10.01.2014 kutlamaları kapsamında hazırlanmıştır.

Ülkemizde Yüksek Öğrenim ve Temelleri

Osmanlı Devleti’nde medrese dışında bir yüksekokul açılması fikri Abdülmecit zamanında Meclis-i Muvakkat-i Maarif (Geçici Eğitim Meclisi) tarafından 1845’te düzenlenen eğitim programında gündeme gelmiştir. Buna göre sıbyan ve rüşdiye okullarının üstünde bir “*darülfünun*” kurulması programa alınmış, ardından bir yıl sonra, 1846 yılında bu kurum; bütün ilim ve fenleri okutacak bir yer olarak tanımlanarak tarihteki yerini almıştır. Ancak, yaşanan bir takım sorunlar nedeniyle derslerin işlenmesine 1863 yılında başlanılmıştır.

Darülfünun (veya Dar-ül Fünun) Arapça *dar* (ev) ve *fünun* (fenler) sözcüklerinden türetilmiş, “üniversite” anlamında kullanılan bir sözcüktür. Adı geçen kurum 1 Ağustos 1900 tarihinde Sultan II. Abdülhamit döneminde Darülfünun-ı Şahane adıyla yeni kimlikte hayat bulmuş ve 1933 yılında İstanbul Üniversitesi’ne dönüştürülmüştür.

Burada hatırlanması gereken bir diğer önemli konu şudur ki; Fatih Sultan Mehmet İstanbul’u fethettikten sonra bu şehri, bir ilim merkezi, bir kültür merkezi haline dönüştürmeyi planlamış ve Osmanlı şehirlerindeki ilim adamlarını, müderrisleri İstanbul’a davet etmiş ve önemli saydığı âlim ve müderrislerle derhal iki medresede öğretime başlanmıştır. İşte bu iki medrese eğitimi üniversitelerimizin temelini oluşturan medreselerdir. Bunlara, Sahn-ı Seman medreseleri denilmekte ve bunlarda süreye dayalı eğitim, ders geçme sistemine dayalı eğitim gibi yöntemlerin uygulandığı belirtilmektedir. Medrese eğitiminde özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminde ilmi yaklaşımların dikkat çektiği yapılan tespitlerde oldukça sık bildirilmektedir. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi’nin kuruluş tarihi olarak 1453 yılı kabul edilmektedir.

Diğer mesleklerdeki durumu bir göz atıldığında; ülkemizdeki tıp eğitiminde medrese tipi öğretimden modern sisteme geçişin 14 Mart 1827 tarihinde Tıphane ve Cerrahhane-i Amire isimli okulun açılmasıyla başladığı kabul edilir ve 14 Mart tarihi bu nedenle ülkemizde tıp bayramı olarak kutlanmaktadır. Ülkemizde Harbiye’nin kuruluşu 180 yıl önceye dayanmakta olup 1834 yılında Mekteb-i Ulum-u Harbiye adı altında kurulmuştur.

Mekteb-i Mülkiye veya kısaca *Mülkiye*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin tarihsel ismidir. Osmanlı Devleti döneminde sivil yönetici sınıfını yetiştirme amacıyla açılmış olan okul Türkiye’de İktisat, İşletme, Maliye, Uluslararası İlişkiler, Çalışma Ekonomisi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi alanlarında eğitim veren en köklü eğitim kurumlarından birisidir. İstanbul’da 1859’da kurulan Mekteb-i Mülkiye, Cumhuriyet devrinde Ankara’ya taşınmıştır. Öğrenim süresi başlangıçta iki yıl olan okul, 1877’de hazırlanan “*Mekteb-i Mülkiye Nizamnamesi*” ile 3 yıl idadi (lise), iki yıl âli (yüksek) olmak üzere beş yıllık bir okul haline getirilmiştir.

Ülkemizdeki yüksek öğretim seviyesindeki ilk hukuk mektebi Mekteb-i Sultani bünyesinde kurulan Mekteb-i Hukuku-ı Sultani’dir. Sonra 1880 yılında Mekteb-i Hukuk-ı Şahane açılmış ve bu iki okul birleştirilmiştir.

Türkiye’de Tarımsal Eğitim ve Öğretim

Ülkemizdeki tarımsal eğitim ve öğretim, 10 Ocak 1846 yılında başlamıştır. Dolayısıyla; yukarıda belirtilen Darülfünun’un resmiyet kazandığı tarihle aynı zamana denk gelmektedir ve son derece manalıdır. Bu tarihte, İstanbul’da *Ayamama Çiftliğinde Ziraat Okulu* (Ziraat Mektebi Âliyesi) açılmıştır. Bu okulda, Fransa’da Ziraat Yüksekokullarında uygulanan tarımsal eğitim ve öğretim uygulanmıştır. Okulda okutulan derslerden bazıları: *Hesap, Coğrafya, Geometri, Felsefe, Hayvanat, Ziraat, Bahçivanlık, Biyoloji, Yol ve Köprücülük, Baytarlık, Şeker Üretimi, İpek Böcekçiliği* şeklinde

sıralanabilir. Bu okul iki yıl faaliyet göstermiştir. *Ziraat Mektebi Âliyesi* ülkenin ilk faal mesleki-teknik okulu olarak da değerlendirilmektedir.

Ardından, 1892 yılında *Halkalı Yüksek Ziraat Okulu* açılmış, böylece tarımda eğitim ve öğretime tekrar başlanmıştır. Bu okulda eğitim ve öğretime 1928 yılına kadar (36 yıl) devam edilmiş ve böylece ülke tarımına büyük katkıları olan değerli insanların yetişmesinde çok önemli rol oynamıştır. Vatan şairimiz Mehmet Akif Ersoy da dahil üzere milletvekili ve bakanlık yapmış çok değerli isimler bu okulun mezunları arasındadır (Ali Rıza Erten, Nihat İyriboz, Şevket Raşit Hatipoğlu, Rauf Bayındır...).

Halkalı Yüksek Ziraat Mektebi kapatıldıktan sonra, Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün öncüsü olarak 1930 yılında eski ziraat mektebi binasında 4 yıl yatılı eğitim veren "Ankara Yüksek Ziraat Mektebi" açılmıştır.

20 Haziran 1933 tarihinde, *Yüksek Ziraat Enstitüsü* kanunu çıkarılmıştır. Bu enstitü, Ziraat Fakültesi yanında Ziraat Sanatları, Tabii İlimler, Veteriner ve Orman Fakültelerini de bünyesinde bulundurmıştır. Yüksek Ziraat Enstitüsü, ülkemizde yüksek öğretim ve araştırma yaşamına büyük yenilikler getirmiş ve bu çığır, 1946 yılında çıkarılan üniversiteler kanununa büyük ölçüde örnek olmuştur.

1946 yılında çıkan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu uyarınca 1948 yılında, Yüksek Ziraat Enstitüsü'ndeki Ziraat Sanatları, Tabii İlimler, Ziraat ve Veteriner Fakülteleri Ankara Üniversitesine, Orman Fakültesi ise İstanbul Üniversitesine bağlanmıştır. Ankara Üniversitesi Cumhuriyetin ilk üniversitesidir ve bu günlere gelmesinde Ziraat Fakültesinin önemli rolleri olmuştur. Ardından diğer Ziraat Fakülteleri, yani, sırasıyla, 1955, 1957 ve 1967 yıllarında, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakülteleri kurulmuşlardır. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi ise, 1995 yılında eğitim ve öğretim hayatına başlamıştır. Adı geçen bu üniversitelerin gelişmesi ve kurumsallaşmasında yine Ziraat Fakültelerinin tıpkı Ankara Üniversitesinde olduğu gibi önemli işlevleri olmuştur.

Zirai Eğitim ve Öğretime başlanılmasının 168. yılının kutlandığı bu günlerde yukarıda kısaca sunulan tarihe, Ziraat Fakülteleri olarak ve tarımla uğraşan muhataplar olarak haklı bir sevinci ve gururu hak ettiğimizi gözler önüne sermektedir. Zira dile kolay, 168 yıl, Ziraat Eğitim ve Öğretiminin ne kadar köklü olduğunun ve Ziraat Mühendisliği mesleğinin ne düzeyde gelenekselleştiğini ve ne düzeyde köklü bir kurum olarak hala önemini koruduğunun ve vazgeçilmez olduğunun bir göstergesi olarak dikkate alınmalıdır.

Dünyadaki gelişmiş ülkelerin tercihleri incelendiğinde, özellikle dünyaya stratejik açıdan yön veren ülkeler incelendiğinde, gıda ihtiyaçlarının karşılanmasında kendine yeter olmalarını önemsedikleri, yanısıra dünyadaki tarımsal üretimde karar verici sistemlerde olmaktan da vazgeçemedikleri görülmektedir. İnsanlık için böylesine önemli bir sektörün gelişimi ve sürdürülebilirliği gelişmiş ülkelerde rastgele olmamış ve sektör kendi haline bırakılmamıştır. Zira; tarım insanların temel ihtiyaçları olan gıda ve giyim ihtiyaçlarını karşılamada esansiyel bir sektör olduğu için tarihin her döneminde vazgeçilmez olmuştur ve stratejik önemini korumuştur. Örneğin; tarım sektörünün hayvansal ürünler, yağ, unlu mamüller ve şeker gibi imalat sektörüne ham madde sağlayan yönü değerlendirildiğinde ülkeler için kritik olabilecek dönemlerde tarımın ne kadar stratejik öneme sahip olabileceği ve vazgeçilmez olduğu rahatlıkla görülecektir. Esas olan; bu tür önemli ürünlerin ülkelerin kendi imkanlarıyla yeterli ve kaliteli üretilmesi olmalıdır. Dünyanın gelişmiş ülkeleri insanların kaliteli beslenmelerini garanti altına almışlardır.

Yukarıda özetle sıralanmaya çalışılan gereklilikler, eğitim ve öğretim çalışmalarından uzak konular olmayıp, aksine son derece ilişkili konular olarak değerlendirilmelidir. Zira, bu gün tarım; bilim ve teknolojinin tüm imkanlarının kullanıldığı bir sektör olarak karşımızdadır.

Yukarıdaki satırlarda da belirtildiği üzere, Zirai Eğitim ve Öğretim, ülkemiz ölçeğinde son derece geçmişçi güçlü bir olgu durumundadır. Burada yapılması gereken bundan güç alıp geleceği daha sağlam kurmak olmalıdır.

Günümüzün bilgi ve teknolojiyi kullanma, proje üretme ve sahaya aktarma yöntemlerini gerektiği gibi ve genel politikalar çerçevesinde kullanmak olmalıdır. İlave olarak; eğitim ve öğretim çalışmalarında çağdaş gelişmelerin ve gerekliliklerinin uzağında kalınamayacağı da dikkate alınmalıdır. İlgili ve sorumlu tüm birim ve bilim dalları ile birlikte koordineli bir çalışma kültürü ile sürdürülebilir programlar üretilmelidir.

Ülkemizde tarımsal potansiyel anlamında bir sorun olmadığı, buna karşın mevcut potansiyelin hayvansal ve bitkisel ürün üretimi ve bunların verimliliği anlamında yeterince ortaya konulamadığı görülmektedir.

Dünyamızı tehdit eden bazı temel sorunların varlığı farklı ortamlarda dile getirilmektedir. Örneğin, açlık dünyanın çözmek zorunda olduğu temel bir problemdir. Su kaynaklarının kullanımı, kaliteli gıda üretimi, erozyon, kentleşme ve çevre sorunları ve benzeri problemler ziraat mühendislerinin çözüm üreteceği konular olacaktır. Buradan hareketle, ziraat mühendisliğinin gelecekte çok daha itibarlı ve geçerli bir meslek olacağını söylemek mümkün olacaktır.

Kaynaklar

<http://www.zootekni.org.tr/upload/File/EPekel-%20teblii.pdf>
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1348/15624.pdf>
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Dar%C3%BCl%C3%BCn>
<http://www.genbilim.com/content/view/289818/199/>
http://www.historystudies.net/Makaleler/1534659829_16-%20Sinan%20Marufo%c4%9flu.pdf
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Dar%C3%BCl%C3%BCn>
http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BClkiye_Mektebi
http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/16_3_7.pdf
<http://www2.istanbul.edu.tr/?p=68>
http://higheredu-sci.beun.edu.tr/pdf/pdf_HIG_1523.pdf